

Äldreomsorgens årsrapport 2019

En beskrivning av äldreomsorgen i Stockholms stad

Äldre i Stockholm har en tillvaro som präglas av hög kvalitet, trygghet och självbestämmande

Stockholm är en trygg stad att åldras i oavsett var i staden man bor och om man som äldre bor kvar hemma eller bor på ett äldreboende.

När 2019 års rapport togs fram befann vi oss mitt i en världsomfattande pandemikris som slog särskilt hårt mot den äldre befolkningen. Krisen satte såväl världen och Sverige som äldreomsorgen för extremt svåra prövningar. Påtryckningar som krävt hög beredskap, handlingskraft och mobilisering i en handvändning.

När allt ställs på sin spets blir det också tydligt att det finns en bred okunskap om äldreomsorgen och att medias och allmänhetens bild inte alltid är helt rättvisande.

Precis som i andra branscher finns det utrymme för utveckling inom äldreomsorgen – och vi ska fortsätta att utvecklas och bli bättre. Men i det stora hela är äldreomsorgen en verksamhet som vi alla kan vara stolta över.

I denna tredje upplaga av äldreomsorgens årsrapport vill äldrenämnden som i tidigare upplagor ge läsaren en samlad lägesrapport över stadens äldreomsorg och dess utveckling inom verksamhetsområdets olika delar.

Rapporten är i huvudsak en sammanställning av andra rapporter och redovisningar i syfte att ge en samlad lägesbeskrivning. Där det är möjligt redogörs för skillnader mellan kvinnor och män samt resonemang om tänkbara orsaker.

Innehåll

Inledning	5
Om den äldre befolkningen i Stockholms stad	5
Förebyggande arbete.....	9
Om äldreomsorgstagarna i Stockholm	11
Behovsbedömning inom äldreomsorgen.....	14
Hemtjänst	16
Vård- och omsorgsboende	23
Servicehus.....	30
Dagverksamhet	32
Stadsövergripande utvecklings- arbete under 2019.....	35
Axplock av stadsdelsförvaltningarnas utvecklingsarbete under 2019	36

Inledning

Kommunfullmäktige har gett äldrenämnden i uppdrag att årligen utarbeta en stadsövergripande rapport för verksamhetsområdet inklusive en analys av utvecklingen. Syftet med årsrapporten är att ge en samlad lägesrapport som ger en överskådlig bild över äldreomsorgen med utgångsläge från sammanställd data och resultat från 2019. Rapporten syftar också till att möjliggöra jämförelser av data över tid och mellan stadsdelar inom stadens äldreomsorg samt utbyte av erfarenheter och goda exempel inom staden.

I denna tredje upplaga av äldreomsorgens årsrapport redovisas som i tidigare upplagor äldreomsorgens demografiska utveckling och volym i jämförelse mellan stadens fyra regioner (västerort, innerstaden, östra söderort och västra söderort) och stadsdelsförvaltningar samt över tid.

Årsrapporten bygger på en sammanställning av andra rapporter och redovisningar i syfte att ge en samlad lägesbeskrivning. Underlag om stadens demografiska utveckling och äldreomsorgens volym under år 2019 bygger på statistikuppgifter från bland annat Sweco och stadens verksamhetssystem ”Paraplyet”.

Om den äldre befolkningen i Stockholms stad

Personer som är 65 år och äldre utgör en ökande andel av befolkningen totalt sett i såväl Sverige som i Stockholms stad. Anledningen till den demografiska förändringen beror delvis på att vi lever allt längre och att det genomsnittliga antalet år som en person lever i hög ålder har ökat över tid. Livet efter 65 år utgör idag omkring en tredjedel av en vuxen persons liv.

I tabellen nedan redovisas antal personer, 65 år och äldre för år 2018 och 2019, per stadsdelsområde samt förändring mellan åren. De personer som saknar adress redovisas längst ner i tabellen som en restpost för hela staden.

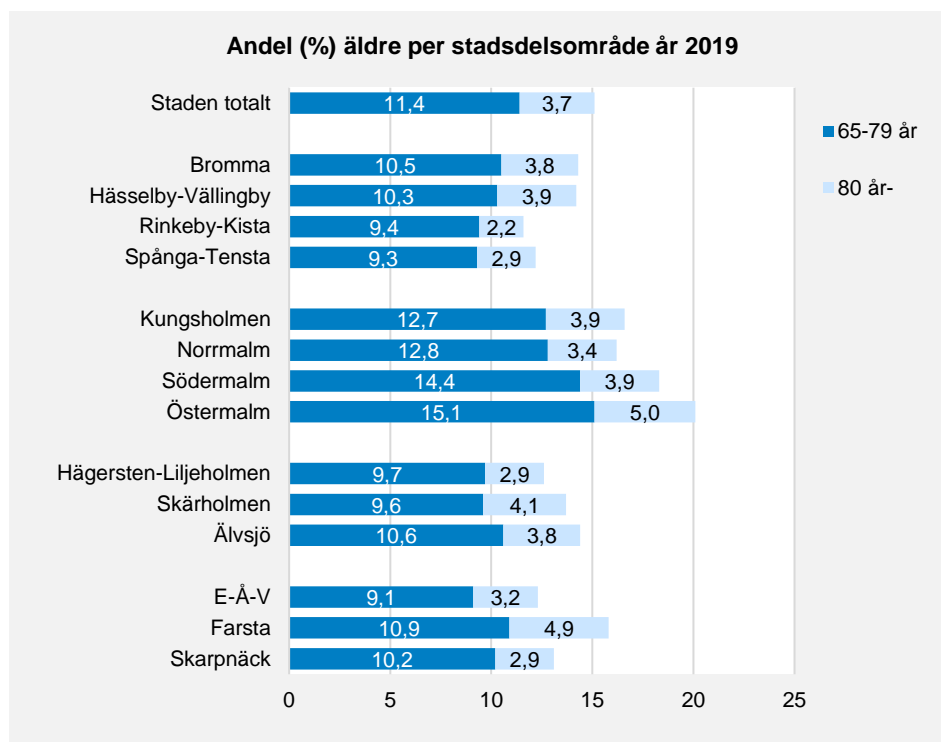
Stadsdelsområde	2018	2019	Förändring antal	Förändring andel
Bromma	11256	11556	300	2,6%
Hässelby-Vällingby	10718	10849	131	1,2%
Spånga-Tensta	4671	4777	106	2,2%
Rinkeby-Kista	5767	5978	211	3,5%
Kungsholmen	11562	11844	282	2,4%
Norrmalm	11653	11907	254	2,1%
Södermalm	23315	23993	678	2,8%
Östermalm	15488	15755	267	1,7%
Hägersten-Liljeholmen	11322	11583	261	2,3%

Skärholmen	5103	5174	71	1,4%
Älvsjö	4430	4518	88	1,9%
Enskede-Årsta-Vantör	12458	12653	195	1,5%
Farsta	9263	9375	112	1,2%
Skarpnäck	5854	6078	224	3,7%
Stockholm rest	220	226	6	1,4%
Staden totalt	143080	146266	3186	2,2%

I Stockholm var år 2019 cirka 146 000 personer 65 år eller äldre vilket utgör 15 procent av stadens totala befolkning. I jämförelse med föregående år motsvarar det en ökning med 3 186 personer och en förändring med 2,2 procent.

Skarpnäck, Rinkeby-Kista, och Södermalm hade den högsta procentuella ökningen vilket även var fallet år 2018, medan Skärholmen, Hässelby-Vällingby och Farsta hade den procentuellt minsta ökningen.

Andelen äldre av den totala befolkningen per stadsdelsområde Innerstaden hade den högsta andelen äldre i befolkningen. Högst andel yngre äldre mellan 65-79 år hade Östermalm som även tillsammans med Farsta hade den högsta andelen personer 80 år och äldre. Lägst andel äldre personer fanns i Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta och Enskede-Årsta-Vantör.

Fördelningen av åldersgrupperna 65-79 år samt 80 år och äldre Under 2019 uppgick antalet personer mellan 65-79 år till nära 107 842 personer vilket var en ökning med 2,5 procent mot föregående år. Åldersgruppen 65-79 år utgör 76 procent av hela åldersgruppen äldre.

Antalet personer 80 år och äldre uppgick till 35 686 personer vilket motsvarar en ökning med 1,3 procent i jämförelse med året innan. Åldersgruppen 80 år och äldre utgör 24 procent av hela åldersgruppen äldre.

Högst andel personer 80 år och äldre hade Farsta och Skärholmen med 31 respektive 30 procent och lägsta andelen 80 år och äldre hade Spånga-Tensta med 19 procent.

Skärholmen har den största ökningen av andelen personer 80 år och äldre i jämförelse med föregående år (+ 0,4 procent) och Enskede-Årsta-Vantör den största minskningen (-1,3 procent).

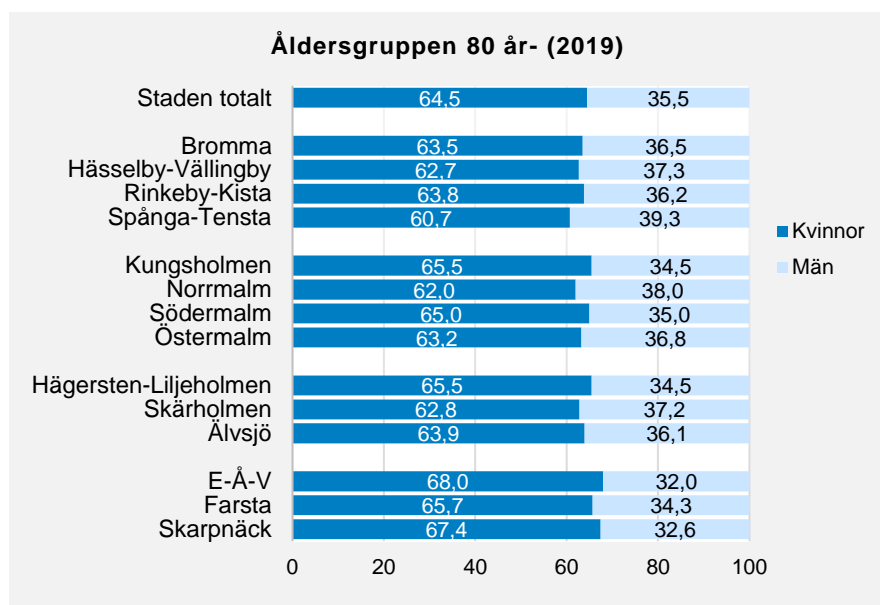
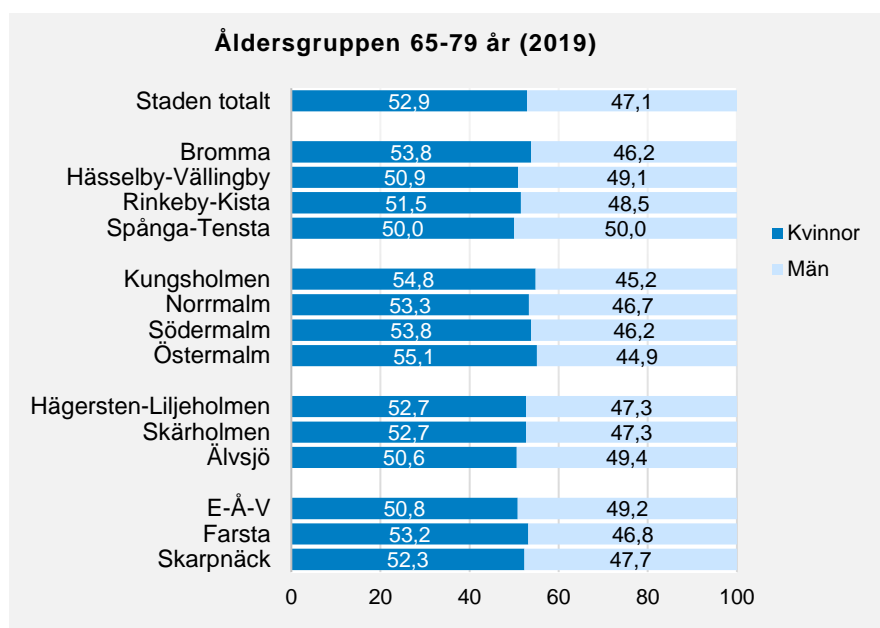
Stadsdelsområde	2018	2019	Förändring
Bromma	26,8%	26,4%	-0,4
Hässelby-Vällingby	27,4%	27,3%	-0,1
Spånga-Tensta	23,7%	23,9%	0,2
Rinkeby-Kista	19,3%	19,1%	-0,2
Kungsholmen	23,4%	23,4%	0
Norrmalm	20,8%	21,1%	0,3
Södermalm	21,2%	21,3%	0,1
Östermalm	24,8%	25,1%	0,3
Hägersten-Liljeholmen	23,7%	23,2%	-0,5
Skärholmen	29,6%	30,0%	0,4
Älvsjö	26,5%	26,3%	-0,2
Enskede-Årsta-Vantör	27,7%	26,4%	-1,3
Farsta	31,7%	31,0%	-0,7
Skarpnäck	23,2%	22,1%	-1,1
Stockholm rest	11,4%	11,1%	-0,3
Staden totalt	24,6%	24,4%	-0,2

Diagram: Andel personer 80 år- av åldersgruppen äldre. Sweco

Antal äldre uppdelat per kön och stadsdelsområde 2019

Under 2019 fanns det 81 522 kvinnor (56 procent) och 64 744 män (44 procent) som var 65 år och äldre i Stockholms stad. Fördelningen mellan kvinnor och män i stadsdelsområdena förhöll sig likt fördelningen som fanns i staden totalt sett.

I följande tabell redovisas statistik över andel kvinnor och män 65 år och äldre per stadsdelsområde.

Störst differens mellan könen i åldersgruppen 65- 79 år var det i Östermalm där andel kvinnor uppgick till 55 procent och lägst differens var det i Spånga-Tensta där andelen kvinnor var 50 procent.

I åldersgruppen 80 år och äldre var det störst differens mellan könen i Enskede-Årsta-Vantör där 68 procent var kvinnor. Lägst differens var det även i denna åldersgrupp i Spånga-Tensta som hade 61 procent kvinnor.

Befolkning 65 år och äldre med utomnordisk bakgrund

En växande andel av den äldre befolkningen i Stockholms stad har utomnordisk härkomst. I tabellen som följer kan man se att andelen äldre med utomnordisk härkomst varierar kraftigt mellan stadsdelarna.

Stadsdelsområde	Andel utlandsfödda 2018	Andel utlandsfödda 2019	Förändring antal
Bromma	15%	15%	81
Hässelby-Vällingby	23%	24%	161
Rinkeby-Kista	63%	64%	206
Spånga-Tensta	43%	44%	81
Kungsholmen	16%	16%	61
Norrmalm	18%	18%	68
Södermalm	16%	16%	118
Östermalm	14%	14%	52
Hägersten-Liljeholmen	21%	21%	78
Skärholmen	45%	47%	150
Älvsjö	17%	17%	4
Enskede-Årsta-Vantör	25%	26%	146
Farsta	21%	22%	91
Skarpnäck	23%	23%	54
Staden totalt	22%	23%	1361

Tabell: Andel äldre utländsk bakgrund i åldersgruppen 65 år och äldre. Sweco

Andelen utlandsfödda är väsentligt högre inom stadsdelarna Rinkeby-Kista, Skärholmen och Spånga-Tensta i jämförelse med övriga stadsdelar. I Rinkeby-Kista hade mer än hälften av de äldre utomnordisk härkomst. Lägst andel äldre med utomnordisk härkomst hade Bromma och Östermalm.

Förebyggande arbete

Stockholm en äldrevänlig stad?

Under året genomförde Stiftelsen Stockholms läns Äldrecentrum på uppdrag av äldreförvaltningen en mätning bland stadens äldre invånare för att se hur äldrevänlig staden uppfattas. En enkät skickades ut till 3 760 personer 65 år och äldre i ett brett urval efter stadsdel, kön och ålder. För att nå grupper som är svåra att nå, som nationella minoriteter, äldre invandrare och personer med psykisk ohälsa eller missbruksproblematik, användes en förenklad enkät. Den skickades till representanter för minoritetsgrupper, invandrarföreningar, patient- och anhörigföreningar och föreningar som företräder äldre med psykisk ohälsa. Samma enkät gick också till ett urval av ledamöterna i stadsdelarnas pensionärsråd.

Intervjuer genomfördes med pensionärsrådsledamöter och grupper av äldre vid träffpunkter och på seniorboenden. Slutligen genomfördes en tvåfrågorintervju med äldre på ”gator och torg”.

Totalt besvarades enkäten av närmare 2 500 personer, vilket gav en svarsfrekvens på 66 procent. Enkäten till föreningar och organisat-

ioner besvarades av representanter för nio föreningar samt av ledamöter från åtta av de fjorton pensionärsråden i stadsdelarna. Den korta två-frågorintervjun besvarades av drygt 250 personer.

Några resultat som framkom av undersökningen: Sju av tio äldre skattar sitt hälsotillstånd som gott medan åtta procent säger sig ha dålig hälsa, en andel som stiger med åldern. På Östermalm svarar 85 procent att deras hälsotillstånd är mycket eller ganska gott. I några av ytterstadsstadsdelarna är motsvarande andel 60 procent.

De flesta är trygga i sin bostad och tycker att bostaden fungerar utifrån deras behov. Otrygghet kopplas mer till närområdet än till själva bostaden. Det är fler i innerstaden som känner sig trygga i närområdet än i stadsdelsområdena Rinkeby-Kista, Skärholmen och Spånga-Tensta.

14 procent besväras av ensamhet en gång i veckan eller oftare. Det gäller äldre mer än yngre och kvinnor mer än män. Var femte person (av dem som svarat att de besväras av ensamhet) önskar få hjälp att bryta ensamheten. Nio av tio äldre i åldern 65–79 år har tillgång till internet men bara hälften av de äldsta över 80 år.

Äldre stockholmare är aktiva i samhällslivet. Var femte svarande är aktiv i politiska organisationer eller i intresseorganisationer eller andra föreningar. 15 procent - vilket motsvarar närmare 20 000 av stadens äldre - skulle vilja engagera sig i volontärverksamhet eller frivilligarbete.

Kunskapen om vilket stöd eller vilka hjälpinsatser man kan ansöka om från kommunen är tämligen dålig, speciellt bland de yngre äldre. De som är 80 år och äldre är dock mer välinformerade än de yngre. De allra äldsta svarar också i högre grad än de yngre att de känner sig trygga med att de kommer att få hjälp den dag det behövs.

Enkäten avslutades med några frågor om staden respektive stadsdelen där man bor är trivsamt att leva, bo och åldras i? En stor majoritet gav positiva omdömen om både stadsdelen där man bor och Stockholm som helhet. Även om det fanns skillnader mellan stadsdelsområden, mellan män och kvinnor och svarande i olika åldrar kvarstår att omdömena överlag är mycket positiva.

Träffpunkter och aktivitetscenter

Samtliga stadsdelsförvaltningar har träffpunkter och/eller aktivitetscenter för äldre som möjliggör social gemenskap och mänskliga möten. Träffpunkterna håller öppet även vid storhelger och under sommarmånaderna.

I tabellen som följer finns en sammanställning över stadsdelsförvaltningarnas träffpunkter och aktivitetscenter.

	Antal träffpunkter*	Antal aktivitetscenter**
Bromma	2	2
Hässelby-Vällingby	1	2
Rinkeby-Kista	4	1
Spånga-Tensta	2	0
Kungsholmen	1	0
Norrmalm	1	3
Södermalm	6	1
Östermalm	3	1
Hägersten-Liljeholmen	4	1
Skärholmen	0	2
Älvsjö	1	2
E-Å-V	9	2
Farsta	3	0
Skarpnäck	1	1
Staden totalt	38	18

* *intern.stockholm.se -Hitta träffpunkt och mötesplats för seniorer*

** *Utvärdering av aktivitetscenter 2019. Dnr1.2.2-663/2019*

Alla aktivitetscenter och träffpunkter är öppna verksamheter som erbjuder kostnadsfria sociala och kulturella aktiviteter som spänner över ett brett område. Det handlar om bland annat fysiska aktiviteter, kurser, informationsträffar med tema, utflykter och matlagningsgrupper. Flera öppna verksamheter erbjuder också möjlighet att äta i gemenskap med andra. Målet är att deltagarna ska känna gemenskap och uppleva sin dag som meningsfull.

Majoriteten av aktivitetscentren uppger att det är svårare att locka manliga deltagare till aktivitetscentret. Överlag deltar männen mer i fysiska aktiviteter och en del har specifikt riktade aktiviteter till män. Många uppger att det är övervägande kvinnor som bor på seniorboenden och att deltagandet på aktivitetscentret speglar den statistiken.

Utvärdering av aktivitetscentren visar att majoriteten av besökarna är nöjda och trivs med sitt aktivitetscenter. De som är mest nöjda med aktivitetscentret och dess utbud besöker den minst en gång per vecka.

Om äldreomsorgstagarna i Stockholm

Under 2019 hade sammanlagt cirka 21 000 personer insatser från äldreomsorgen vilket motsvarar 15 procent av befolkningen 65 år och äldre i Stockholms stad. Majoriteten av de äldre hade beslut om hemtjänst, drygt sex av tio personer. Nära tre av tio bodde på vård- och omsorgboende och fyra procent på servicehus. Fyra procent

hade beslut om dagverksamhet och två procent beslut om korttidsvård. Oavsett insatstyp var majoriteten av omsorgstagarna kvinnor. De flesta omsorgstagare var 85 år eller äldre, Jämförelser mellan stadsdelarna visade att omsorgstagarna i stadsdelar med en hög andel personer med utomnordisk härkomst i snitt var yngre, jämfört med staden som helhet, vilket tyder på behov av insatser i yngre ålder. Av rapporten StockholmSNAC¹ 2019 framgår att bland de äldre med högst grad av funktionsnedsättning hade i stadsdelen Rinkeby-Kista majoriteten hemtjänst i ordinärt boende medan det i stadsdelarna Östermalm och Farsta var vanligast med beslut om vård- och omsorgsboende i denna grupp.

Behovet av insatser ökar med stigande ålder

I tabellen nedan redovisas hur många personer i respektive åldersgrupp som har någon form av äldreomsorg.

Åldersgrupp	Antal	Andel*
65-69	1 743	4,1 %
70-74	3 178	8,0 %
75-79	4 126	14,4 %
80-84	5 190	30,7 %
85-89	6 062	56,2 %
90-	7 572	87,9 %

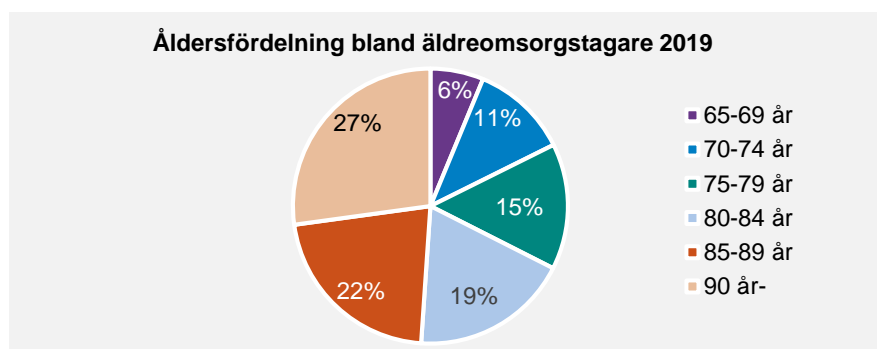
* av befolkningen per åldersgrupp

Källa: Sweco

Det är främst i hög ålder som en stor andel personer har insatser från äldreomsorgen. Hälften av de som är mellan 85-89 år har någon form av äldreomsorg och nära nio av tio personer som är 90 år och äldre har någon form av äldreomsorg

Hälften av omsorgstagarna är 85 år och äldre

I cirkeldiagrammet som följer redovisas andel personer med någon form av äldreomsorg efter åldersgrupp i förhållande till samtliga omsorgstagare.

Statistiken visar att hälften av de personer som har någon form av insats från äldreomsorg i staden är 85 år eller äldre.

¹ SNAC står för "Swedish National Study on Aging and Care"

Majoriteten av äldreomsorgstagarna är kvinnor

Andelen kvinnor bland omsorgstagarna ligger genomgående kring 70 procent i staden. I tabellen nedan redovisas andel kvinnor och män per insatstyp under 2018 och 2019.

Insatsbeslut enligt SoL*	2018			2019		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Hemtjänst	70%	30%	14 120	70%	30%	14 008
Trygghetslarm	71%	29%	14 241	70%	30%	14 465
Ledsagning	71%	29%	1 132	72%	28%	1 124
Avlösning	38%	62%	444	40%	60%	423
Hemvårdsbidrag	51%	49%	914	49%	51%	862
Boendestöd	55%	45%	450	55%	45%	578
Dagverksamhet	64%	36%	967	63%	37%	957
Korttidsvård	46%	54%	359	37%	63%	338
Servicehus	66%	34%	1 008	65%	35%	958
Vård och omsorgsboende	69%	31%	5 735	69%	31%	5 676

Källa: Statistik om äldreomsorg Sweco. Mättnad oktober.

*En person kan ha flera insatser varför summan överstiger totala antalet äldreomsorgstagare

Resultaten visar överlag att en högre andel kvinnor än män har beslut i de olika insatserna. Gällande besluten om avlösning, korttidsvård och hemvårdsbidrag beviljas detta till den som har omsorgsbehovet, men den egentliga mottagaren är den som vårdar såsom maka, make eller annan närstående.

Andel äldre med utomnordisk härkomst varierar mellan stadsdelsförvaltningarna

Enligt StockholmSNAC 2019 hade en av tio omsorgstagare utomnordisk härkomst, elva procent i ordinärt boende, nio procent i servicehus och åtta procent av dem med beslut om vård- och omsorgsboende. Det fanns dock en stor variation mellan stadsdelsförvaltningarna. I Stockholms innerstad hade färre än tio procent utomnordisk härkomst, i Spånga-Tensta och Skärholmen var det 22 respektive 27 procent, och högst var andelen bland omsorgstagarna i Rinkeby-Kista med 50 procent.

Informell omsorg vanligare bland män och vid hög ålder

Enligt StockholmSNAC 2019 fick drygt 70 procent av samtliga omsorgstagare informell omsorg. Nära hälften fick hjälp minst en gång i veckan. Män fick oftare hjälp dagligen jämfört med kvinnor, vilket kunde förklaras av att fler män hade en partner som de fick hjälp av. Kvinnor fick däremot oftare hjälp av barn jämfört med män.

Andelen med informell omsorg ökade med stigande ålder. Ungefär nio av tio personer som var 90 år och äldre fick informell omsorg. Även omfattningen av informell omsorg ökade med åldern. Bland de allra äldsta omsorgstagarna var dock andelen som fick hjälp dagligen lägst, vilket hänger ihop med att de i lägre utsträckning hade en partner kvar i livet.

Omsorgstagare med utomnordisk härkomst fick informell omsorg av mer omfattande karaktär, det vill säga en eller flera gånger i veckan, alternativt dagligen. En tredjedel av personerna med utomnordisk härkomst fick hjälp dagligen från anhöriga, jämfört med 17 procent bland personer med nordisk härkomst. Resultaten från StockholmSNAC 2019 visar att förekomsten av informell omsorg inte påverkade antalet hemtjänststimmar en person beviljats, givet att andra behov var lika.

Behovsbedömning inom äldreomsorgen

En person som är 65 år och äldre som behöver hjälp i sin dagliga livsföring kan ansöka om insatser från äldreomsorgen. Beslut om insatser inom äldreomsorgen regleras i Socialtjänstlagen. Stockholms stad har riktlinjer för handläggning av ärenden inom socialtjänstens äldreomsorg som utgör ett komplement till gällande lagstiftning och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd. Syftet med riktlinjerna är att säkerställa rättssäkerhet och lika behandling vad gäller bedömning och tillgång till de insatser som ska erbjudas från socialtjänstens äldreomsorg. Riktlinjerna ska ge stöd och vägledning för biståndshandläggaren i det praktiska arbetet med individuella behovsbedömningar som alltid ska göras.

Beslut i enskilda ärenden 2019

Inom Stockholms stad arbetar cirka 350 biståndshandläggare. Under 2019 fattade biståndshandläggarna cirka 58 000 beslut i enskilda ärenden, exklusive avgiftsbeslut och trygghetslarm. Det är totalt sett drygt 200 fler beslut jämfört med föregående år, ökningen ses framför allt i beslut om hemtjänst. När det gäller vård- och omsorgsboende och servicehus har besluten successivt minskat de senaste åren. Det kan bland annat härledas till de senaste årens minskning av antalet äldre över 80 år. Av det totala antalet beslut var 96 procent bifall.

Under året har också 4 315 ansökningar om trygghetslarm handlagts och 3 945 trygghetslarm installerats. Mellanskillnaden beror dels på att ansökningar även innefattade trygghetslarm under en tillfällig vistelse i annan kommun samt att en del tackade nej till trygghetslarm efter beslut tagits. Under året inkom i snitt cirka 2 425 larmanrop per dygn.

Ledsagning beviljas för den som behöver hjälp för att kunna delta i samhällets gemenskap och för sociala och kulturella aktiviteter. Under 2019 hade 1 124 personer beslut om ledsagning vilket är en liten minskning med 8 beslut i jämförelse med året innan.

Den som stödjer och vårdar någon med omvårdnadsbehov i hemmet är garanterad avgiftsfri avlösning upp till 16 timmar per månad. Det innebär att hemtjänstpersonal avlöser den som vårdar genom att ta över omvårdnadsansvaret under en viss tid så att den som vårdar ska få egen tid. Totalt hade 423 personer beslut om avlösning i oktober 2019, vilket är en minskning med 21 beslut i jämförelse med föregående år.

I Stockholms stad finns också möjlighet till ekonomisk ersättning för den som stödjer och vårdar någon med omvårdnadsbehov i form av hemvårdsbidrag. Beloppet på hemvårdsbidraget baseras på omvårdnadsbehovets omfattning utifrån fyra olika ersättningsnivåer. Totalt hade 862 personer beslut om hemvårdsbidrag i oktober 2019, vilket är en minskning med 52 beslut i jämförelse med föregående år. Andel beslut om hemvårdsbidrag utgjorde 4 procent av totalt beviljade insatser inom äldreomsorgen 2019. I jämförelse mellan stadsdelsförvaltningen hade Rinkeby-Kista högst andel beslut om hemvårdsbidrag med 16 procent och Älvsjö lägst med tre procent.

Ej verkställda beslut

Kommuner ska inom skälig tid verkställa gynnande beslut om bistånd enligt SoL och LSS. Kvartalsvis ska kommunerna rapportera till IVO alla beslut som inte verkställts inom tre månader. Sedan år 2015 har antalet ej verkställda beslut legat i snitt på 120 beslut per rapporteringstillfälle. För 2018 uppgick snittet till 127 beslut och för 2019 till 134. Av de rapporterade besluten avsåg i snitt 65 procent en person som är 85 år eller äldre. Majoriteten av besluten, i snitt 90 procent, avsåg särskilt boende och orsaken till att besluten inte hade verkställts var framför allt för att den enskilde har tackat nej till stadens erbjudanden. Andelen som tackade nej var i snitt 94 procent under 2019. Att besluten inte har verkställts beror således inte på att staden har resursbrist.

Hemtjänst

Hemtjänst är benämningen på den hjälp och/eller stödinsatser som ges till äldre i ordinärt boende. Insatserna beviljas utifrån den enskildes individuella behov för att tillgodose den enskildes fysiska, psykiska, sociala och kulturella behov. Insatserna utformas i samråd med den enskilde. Hemtjänsten består av service och omvårdningsinsatser i den enskildes bostad men också av promenadhjälp/ledsagning/följeslagning utanför den enskildes bostad för att behålla fysiska funktioner, tillgodose social stimulans samt bryta isolering. Hemtjänsten kan även avlösa den person som stödjer och vårdar någon närstående i hemmet, för att denne ska få möjlighet till avlastning och egen tid. Hemtjänsten åtgärdar även trygghetslarm hos äldre som behöver hjälp i en akut situation.

Volym

Den vanligaste insatstypen inom äldreomsorgen är hemtjänst i ordinärt boende. Enligt Statistik om Stockholm från oktober 2019 hade totalt 14 001 personer i Stockholms stad beslut om hemtjänst, vilket är i princip samma volym som föregående år (- 109). Ungefär lika många hade beslut om trygghetslarm.

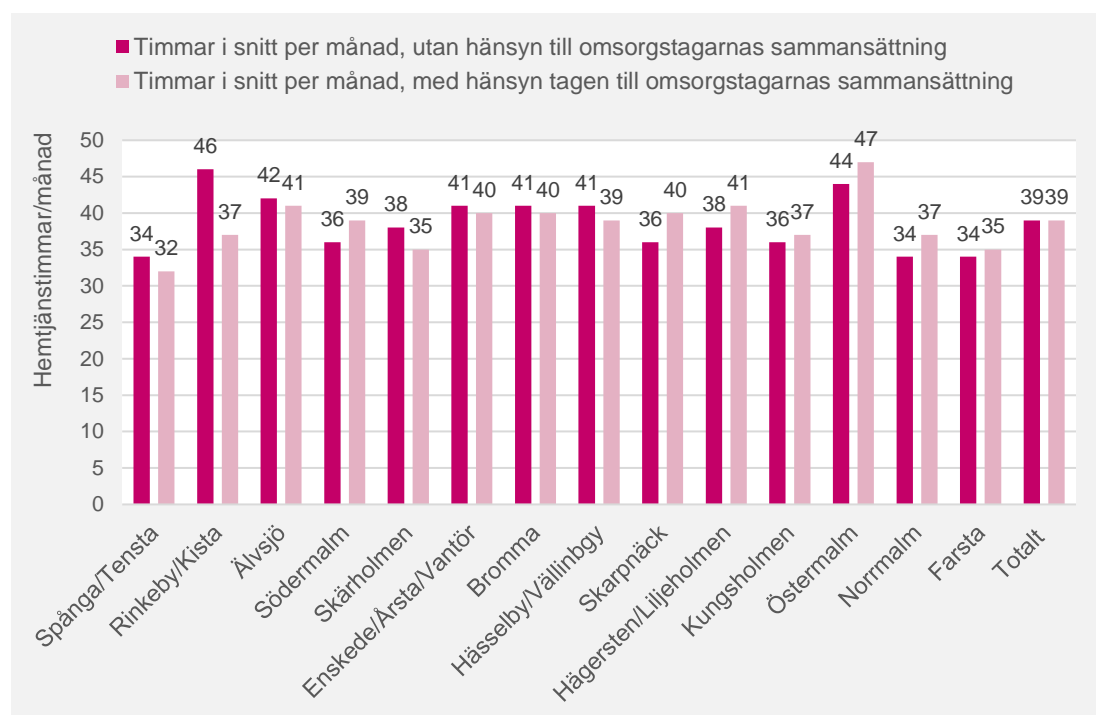
I tabellen nedan redovisas antal beslut om hemtjänst per stadsdel i oktober 2019. Andelen beslut baseras på förhållandet mellan antal beslut om hemtjänst i förhållande till samtliga insatsbeslut om hemtjänst, vård- och omsorgsboende, korttidsboende, servicehus och dagverksamhet inom respektive stadsdelsnämnd.

Stadsdelsnämnd	Antal beslut hemtjänst	Förändring mot 2018	Andel beslut hemtjänst
Bromma	1 227	16	66 %
Hässelby-Vällingby	1 198	-29	63 %
Rinkeby-Kista	539	-7	66 %
Spånga-Tensta	425	18	59 %
Kungsholmen	938	-23	60 %
Norrmalm	860	-64	63 %
Södermalm	2 127	29	65 %
Östermalm	1 288	1	63 %
Hägersten-Liljeholmen	1 183	-23	66 %
Skärholmen	650	1	67 %
Älvsjö	412	9	64 %
Enskede-Årsta-Vantör	1 360	-45	63 %
Farsta	1 081	-7	62 %
Skarpnäck	713	15	68 %
Staden totalt	14 001	-109	64 %

Källa: Statistik om äldreomsorg Sweco. Mätmånad oktober.

Andel personer med hemtjänst i förhållande till andra insatsbeslut varierade mellan 59-68 procent i stadsdelarna. Högst andel beslut om hemtjänst hade Skarpnäck och lägst andel hade Spånga-Tensta, vilket är samma förhållanden som föregående år. Spånga-Tensta hade dock högst andel (12 %) personer med beslut om servicehus och Skarpnäck en av de med lägst andel (2 %) vilket kan vara en förklaring till skillnaderna.

Antal beviljade hemtjänsttimmar per omsorgstagare i snitt Enligt studien StockholmSNAC 2019 hade stadens omsorgstagare i genomsnitt 39 timmar hemtjänst per månad och majoriteten av stadsdelarna låg nära det genomsnittet. Kvinnor och män hade hemtjänst i samma omfattning. Två stadsdelar som låg signifikant under respektive över genomsnittet var Spånga-Tensta och Östermalm med 32 respektive 47 timmar per månad när hänsyn var tagen till omsorgstagarnas sammansättning.

Källa: StockholmSNAC 2019.

I den högra stapeln är hänsyn tagen till omsorgstagarnas fysiska funktionsförmåga, kognition, ålder, oro/otrygghet, nedstämdhet, ensam/samboende och häromkost,

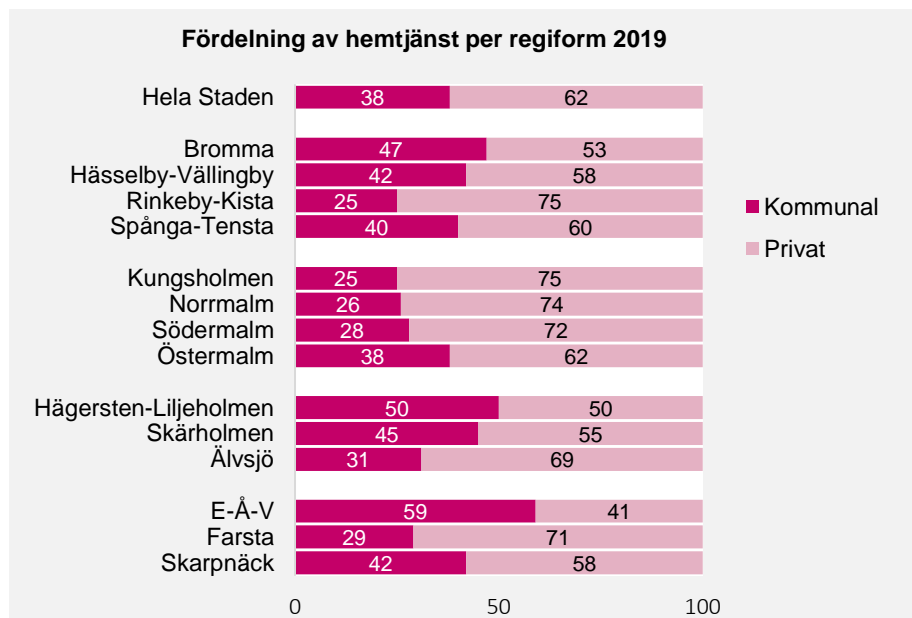
Sammanfattningsvis visade resultaten av jämförelsen mellan de 14 stadsdelsförvaltningarna att samma faktorer av behov påverkade antalet timmar en individ beviljades i de olika stadsdelarna, men att det totala antalet timmar som beviljades kunde skilja sig åt. Detta resultat kvarstod även efter det att hänsyn har tagits till att omsorgstagarnas sammansättning och behov ser olika ut i stadsdelarna.

Av omsorgstagarna i ordinärt boende hade elva procent utomnordisk härkomst och denna grupp hade signifikant fler hemtjänsttimmar, i genomsnitt fem timmar per månad, än omsorgstagare med nordisk härkomst.

Analysen i StockholmSNAC visar ingen indikation för att stadsförvaltningarna använde hemtjänst för att kompensera för ett beslut om vård- och omsorgsboende. I Östermalm som hade det högsta antalet genomsnittliga timmar per månad var också sannolikheten för beslut om vård- och omsorgsboende högst bland stadsdelsförvaltningarna. Det innebär att det finns andra faktorer än behov, ålder, kön och socioekonomisk position som förklarar skillnaderna i antal hemtjänsttimmar mellan stadsdelsförvaltningarna. Lokala variationer kan bero på andra faktorer som exempelvis den enskildes resurser både ekonomiska, kunskapsmässiga och sociala. Resursstarka personer kan ha mer kunskap om hur man navigerar i omsorgssystemet och hur man går till väga för att få den hjälp man anser sig ha rätt till. Tillgången till hjälp från anhöriga kan också påverka i vilken omfattning man ansöker om hemtjänst från äldreomsorgen.

Majoriteten av hemtjänsttagarna har privat hemtjänst

Sex av tio omsorgstagare i staden har privat hemtjänst. Högst andel äldre med privat hemtjänst hade Rinkeby-Kista och Kungsholmen och lägst andel hade Enskede-Årsta-Vantör.

Källa: Statistik om äldreomsorg Sweco. Mätmånad oktober.

Biståndshandläggarna kan stödja den äldre i valet av hemtjänstutförare genom att ge information om de olika valbara alternativ som finns att välja mellan. Det finns också information på stadens hemsida om vad de olika hemtjänstutförarna kan erbjuda samt deras resultat i olika kvalitetsmätningar.

Antal hemtjänstutförare i staden 2019

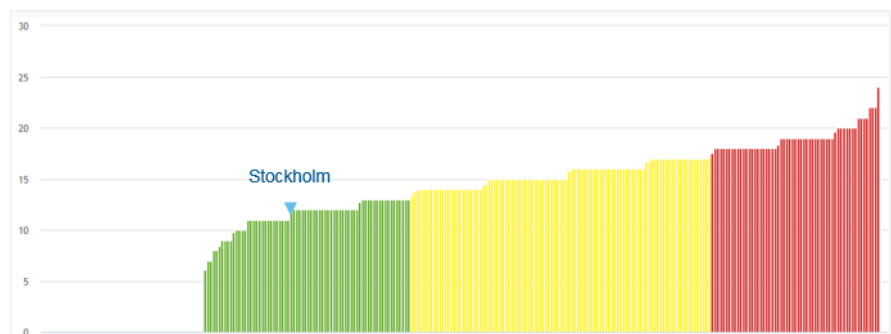
Under december 2019 fanns det 14 kommunala och 79 privata utförare av hemtjänst vilket var en minskning med 15 privata utförare i jämförelse med året innan. I snitt fanns det 31 olika hemtjänstverksamheter per stadsdel som de äldre kunde välja mellan, vilket var en minskning med i snitt åtta hemtjänstverksamheter per stadsdel. Minskningen kan härledas till dels frivilliga uppsägningar av avtal eller överlåtelse till annan privat utförare och att staden sagt upp avtal för utförare som brustit i följsamhet till avtalet av olika anledningar.

Personalkontinuitet

Socialstyrelsens definition för mätningen av personalkontinuiteten är:

”Medelvärdet av antal olika personal som en hemtjänsttagare möter under en 14-dagarsperiod. Måttet avser de personer, 65 år eller äldre, som har två eller fler besök av hemtjänsten varje dag. Trygghetslarm och matleveranser räknas inte. Mätningen avser tiden 07.00- 22.00. Hemsjukvårdspersonal redovisas inte. Vid besök med dubbelbemanning (hjälp av två personer) ska båda räknas med.”

I nationell jämförelse står sig Stockholms resultat bra, med ett medelvärde på högst tolv olika personer, år 2018 och 2019. Det nationella medelvärdet för 2019 var 16 olika personer vilket också var medelvärdet för Göteborg. Malmö har inte redovisat något värde för personalkontinuiteten. Stockholm tillhör den fjärdedel av kommunerna i riket som har bäst resultat gällande personalkontinuiteten.

Källa: Kommun- och Landstingsdatabasen (KOLADA) 2019

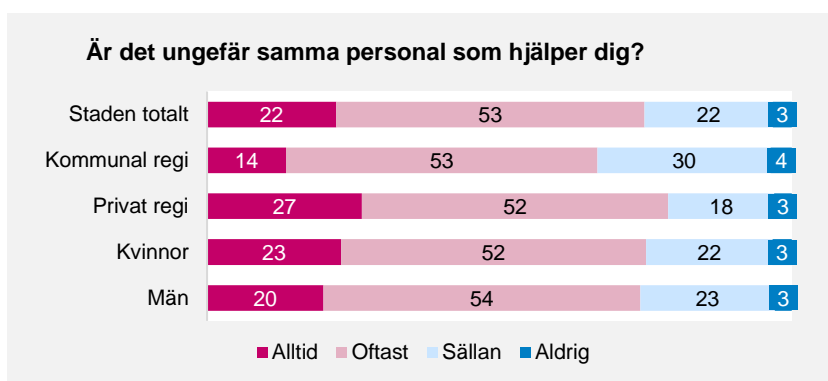
Personalkontinuitet inom hemtjänsten år 2018 och 2019, medelvärde						
Stadsdel	Kommunal 2018	Kommunal 2019	Privat 2018	Privat 2019	Totalt 2018	Totalt 2019
Spånga-Tensta	10,7	11,0	7,4	7,2	9,1	8,6
Rinkeby-Kista	12,8	12,9	6,1	7,2	9,5	8,4
Skärholmen	11,9	11,9	7,8	7,5	9,9	9,2
Kungsholmen	12,2	11,5	10,7	11,2	11,5	11,3
Östermalm	12,7	12,6	10,7	12,0	11,7	12,2
Hasselby-Vällingby	14	12,5	9,6	10,0	11,8	11,0
Älvsjö	12,6	13,9	11,2	10,7	11,9	11,6
Hägersten-Liljeholmen	12,7	13,4	11,2	11,5	12,0	12,5
Skarpnäck	12,1	12,3	11,8	12,2	12,0	12,3
Enskede-Årsta-Vantör	13,9	13,5	10,7	11,3	12,3	12,5
Södermalm	12,9	12,4	12	12,3	12,5	12,4
Norrmalm	15	13,3	11,5	11,1	13,3	11,6
Farsta	15	16,7	11,7	12,3	13,4	13,5
Bromma	13,9	12,7	13,6	13,0	13,8	12,8
Totalt	13,0	12,9	10,4	10,7	11,7	11,8

Källa: Statistik från Tieto, mätmånad september.

Äldreförvaltningen genomför särskilda granskningar hos privata utförare av hemtjänst vid indikation om allvarliga brister och/eller oegentligheter. Vid dessa granskningar ingår bland annat att titta på om en ovanligt god personalkontinuitet kan betyda att verksamheten har otillåten anhörig-/objektsanställning eller att utföraren inte lever upp till kraven i arbetstidslagen. Resultat från dessa granskningar visar att flera av de privata utförarna som har ovanligt god personalkontinuitet har personal, vanligen timanställd, som enbart går till ett visst antal kunder, exempelvis utifrån språk och kultur. Ofta arbetar denna personal sex dagar i veckan. När personalen är ledig tackar kunden nej till insatser och får istället hjälp av familjen. Detta gör att personalkontinuiteten hos dessa utförare blir väldigt god.

Utförare med relativt få kunder har en bättre kontinuitet än utförare med många kunder eftersom de har få antal anställda. Privata utförare har i snitt färre antal kunder än de kommunala. Det kan förklaras med att de privata utförarna har möjlighet att ange kapacitetstak (max antal kunder) samt har möjlighet att ange ett begränsat geografiskt upptagningsområde. Större privata utförare har liknande resultat som de kommunala utförarna på kontinuitetsmätningarna.

När biståndshandläggarna följer upp hemtjänstinsatserna ställer de en fråga till de äldre hur de själva upplever personalkontinuiteten. I följande tabell redovisas sammanställt resultat för år 2019 där 2 294 personer med hemtjänst besvarat frågan.

Resultaten visar att nära åtta av tio (75 %) personer anser att det alltid eller oftast är samma personer som kommer från hemtjänsten. Det är i princip ingen skillnad mellan hur kvinnor och män svarat på frågan. Privata utförare har ett något bättre resultat än kommunala utförare.

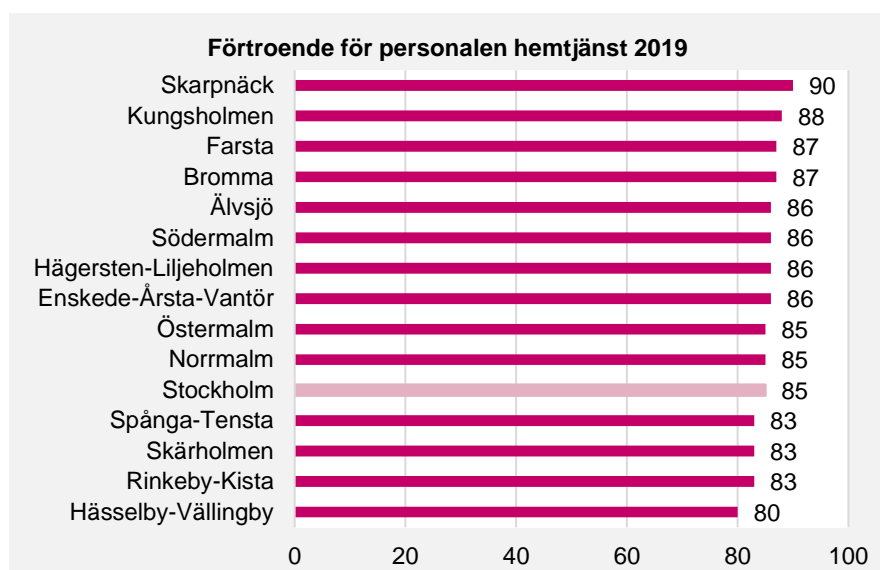
Brugarundersökning hemtjänst 2019

De svarande som har hemtjänst upplever i högre utsträckning mindre besvär av ensamhet än de som bor på vård- och omsorgsbonde och servicehus.

Vid jämförelse med föregående års resultat kan man se att nöjdheten med hemtjänsten inom staden minskat något i frågorna om förtroende för personalen och att få information om tillfälliga förändringar. Resultaten för övriga frågor var i princip oförändrade. Stockholm har dock ett bättre resultat i frågan om den enskilde får meddelande om tillfälliga förändringar än både Göteborg och Malmö. Även de har en negativ utvecklingstrend i frågan och samma trend kan man även se i det nationella resultatet.

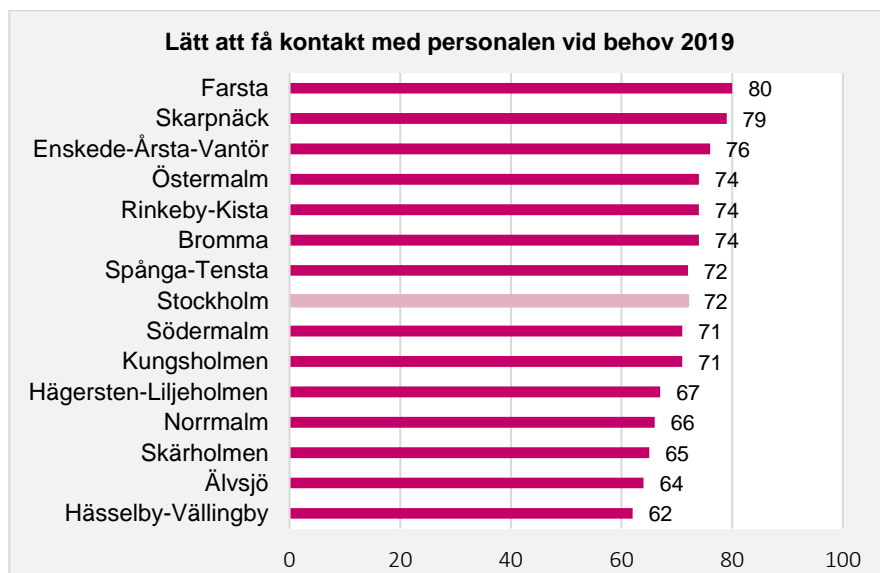
De som svarat själva är i högre grad nöjda med att få meddelande om tillfälliga förändringar än annan svarande, dock har även deras nöjdhet minskat de senaste åren.

Trots minskning i resultaten i frågan om förtroendet för personalen är det fortsatt högt, nära nio av tio äldre har uppgett att de har förtroende för personalen. Svarande för hemtjänst i kommunal regi står för en liten minskning i frågan om förtroende för personal (-3 %) i jämförelse med föregående års resultat. Även denna fråga har en liten negativ trend i resultaten för såväl storstäder som nationellt.

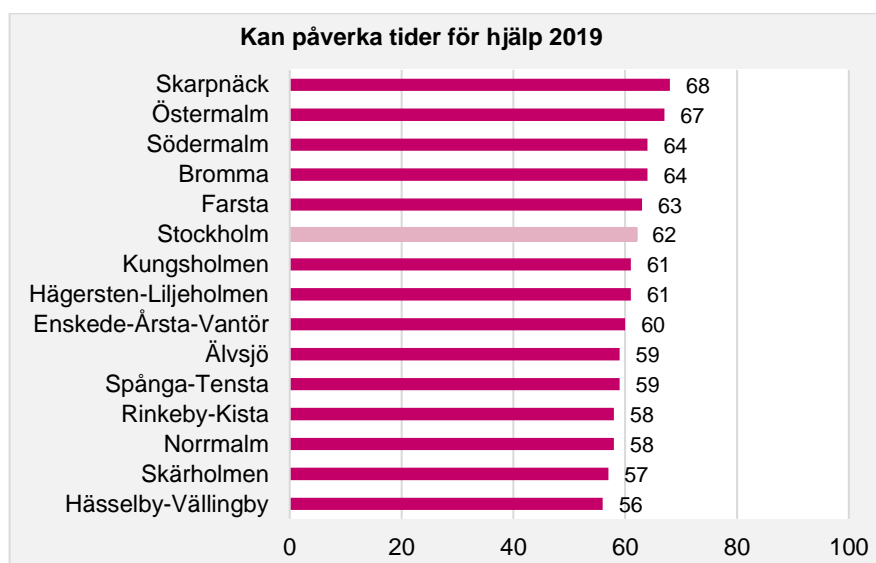
Nöjdheten med förtroende för personalen varierar mellan stadsdelsförvaltningarna med som högst 90 procentenheter och som lägst 80 procentenheter.

En fråga som är förenad med känslan av trygghet är om den enskilde kan få tag på hemtjänsten vid behov. Som tidigare år sticker Stockholm ut i positiv bemärkelse, mer än tio procentenheter, mot Malmö och Göteborg i frågan om hemtjänstens tillgänglighet.

Nöjdheten med hemtjänstens tillgänglighet varierar mellan stadsdelsförvaltningarna med som högst 80 procentenheter och som lägst 62 procentenheter.

Stockholm sticker även ut i positiv bemärkelse i frågan om de äldres möjlighet att kunna påverka tider för hjälp, mer än tio procentenheter högre resultat än Göteborg och Malmö samt även bättre resultat än rikssnittet.

Nöjdheten med att kunna påverka tider för hjälp varierar mellan stadsdelsförvaltningarna med som högst 68 procentenheter och som lägst 56 procentenheter.

Vård- och omsorgsboende

Vård-och omsorgsboende är en gemensam benämning för särskilt boende med heldygnsomsorg. Biståndsbedömningen utgår framför allt från den enskildes omvårdnadsbehov som ska vara så omfattande över dygnets alla timmar att behovet inte kan tillgodoses i hemmet.

I Stockholms stads valfrihetssystem, som infördes 2008, ingår vård- och omsorgsboenden med somatisk inriktning och demensinriktning. Vissa vård- och omsorgsboenden har även inriktning mot exempelvis olika språkgrupper, kultur eller etnicitet. I valfrihetssystemet ingår boenden med kommunalt huvudmannaskap - egen regi och entreprenad - samt privata utförare som staden har ramavtal med.

Det finns även vård-och omsorgsboenden med särskild profil, så kallade *profilboenden* för personer med särskilda sjukdomsdiagnoser eller funktionsnedsättning, exempelvis psykisk sjukdom. De privat drivna profilboendena är upphandlade enligt Lagen om offentlig upphandling, LOU, och finns såväl inom staden som i andra kommuner. Profilboenden ingår inte i valfrihetssystemet.

Inom staden finns även *korttidsboenden* där vård och omsorg erbjuds för en kortare period. De korttidsboenden som finns inom staden drivs i kommunal regi. Skäl till vistelsen på ett korttidsboende kan vara att den som vårdar en närstående i bostaden behöver perioder av avlastning. Korttidsboende kan även vara aktuellt av andra orsaker, exempelvis under pågående utredning av den enskildes omvårdnadsbehov. Korttidsboenden ingår inte i valfrihetssystemet.

Volym

Enligt Statistik om Stockholm från oktober 2019 hade 5 676 personer beslut om vård- och omsorgsboende, vilket är en liten minskning med 30 beslut i jämförelse med föregående år. Under året förmedlades 6 821 erbjudanden (ej unika personer) om plats på vård- och omsorgsboende, varav 2 693 personer tackade ja till anvisad plats. Mellanskillnaden beror på att den enskilde tackat nej till erbjuden plats av olika orsaker.

Andelen verkställda beslut per regiform var 43 procent inom privat regi, 20 procent inom entreprenad och 37 procent inom kommunal regi. Andelen äldre som bor på vård- och omsorgsboende som drivs på entreprenad har halverats sedan år 2014. Förklaringen till detta är att flera vård- och omsorgsboenden på entreprenad har återtagits i kommunal regi under de senaste åren. Volymen för privata vård- och omsorgsboenden har ökat mer än kommunala boenden de senaste fem åren.

I tabellen som följer redovisas antal beslut om vård- och omsorgsboende per stadsdel i oktober 2019. Andelen beslut baseras på förhållandet mellan antal beslut om vård- och omsorgsboende i förhållande till samtliga beslut om hemtjänst, vård- och omsorgsboende, korttidsboende, servicehus och dagverksamhet inom respektive stadsdel.

Stadsdelsnämnd	Antal beslut vob 2019	Förändring antal mot 2018	Andel beslut vob 2019*
Bromma	441	- 5	24 %
Hässelby-Vällingby	469	- 14	25 %
Rinkeby-Kista	191	- 7	23 %
Spånga-Tensta	167	- 5	23 %
Kungsholmen	438	6	28 %
Norrmalm	410	- 1	30 %
Södermalm	751	- 22	23 %
Östermalm	600	- 8	29 %
Hägersten-Liljeholmen	472	9	26 %
Skärholmen	231	- 2	24 %
Älvsjö	159	31	25 %
Enskede-Årsta-Vantör	519	- 30	24 %
Farsta	540	- 5	31 %
Skarpnäck	267	2	26 %
Staden totalt	5 655	- 51	26 %

Källa: Statistik om äldreomsorg Sweco 2019. Mätmånad oktober.

Högst andel beslut om vård- och omsorgsboende hade Farsta, Norrmalm och Östermalm. Farsta och Östermalm har högst andel personer som är 80 år och äldre vilket kan förklara att de också har den

högsta andelen beslut om vård- och omsorgsboende. Gällande Norrmalms ökade andel personer med beslut vård- och omsorgsboende är den troliga förklaringen att många av de som flyttade till vård- och omsorgsboende under 2019 hade både hemtjänst och dagverksamhet, då antalet personer med dessa insatser minskat markant mot föregående år. Detta gör att andelen beslut om vård- och omsorgsboende ökar eftersom den står i relation till övriga insatsbeslut.

Störst förändringar i antal beslut om vård- och omsorgsboende per stadsdelsförvaltning, i jämförelse med föregående år hade Enskede-Årsta -Vantör (- 30) samt Älvsjö (+ 31). Enskede-Årsta-Vantör hade den största minskningen av andel personer 80 år och äldre av alla stadsdelsförvaltningar i jämförelse med föregående år, vilket kan förklara minskningen av antal beslut om vård- och omsorgsboende. Volymökningen i Älvsjö härrör till ökade omsorgsbehov bland de äldre inom stadsdelsförvaltningen.

Flyttströmmar

Stadens valfrihetssystem gör det möjligt för äldre att välja vilket boende de önskar när de fått beslut om plats i vård- och omsorgsboende eller servicehus. De äldre kan göra sitt val utifrån de platser som finns lediga. Den äldre kan också ställa sig i kö till ett boende som för tillfället är fullt, i väntan på ledig plats. Valfrihetssystemet omfattar inte profilboende och korttidsvård. Majoriteten av de äldre väljer ett boende inom den region man redan bor i, men tendensen för vård- och omsorgsboende är att flyttbenägenheten ökat de senaste åren.

Tabell. Andel som väljer boende inom samma region

	2015	2016	2017	2018	2019
Västerort	70 %	71 %	73 %	71 %	69 %
Innerstaden	78 %	73 %	72 %	72 %	71 %
Östra söderort	73 %	73 %	68 %	73 %	71 %
Västra söderort	68 %	69 %	66 %	62 %	59 %

Källa: Paraplysystemet. Mätmånad oktober.

Antal platser i särskilt boende 2019

I tabellen som följer redovisas antal platser i vård- och omsorgsboende som staden under 2019 hade tillgång till, per inriktning och regiform. Jämfört med året innan var det en ökning med 160 platser, framför allt beroende på nya privata platser utanför stadens gränser. Det totala antalet platser uppgick till närmare 7 500 platser varav 3 515 med kommunalt huvudmannaskap, inkluderat platser i profilboenden och korttidsvård i egen regi. Knappt 700 drevs på entreprenad. Det fanns 3 540 privata platser upphandlade enligt LOV. Av dessa fanns 1 880 inom kommunen och 1 660 i andra kommuner inom länet. Därutöver fanns cirka 400 privata profilboendeplatser.

Under 2019 köpte staden i stort sett samtliga tillgängliga privata platser inom kommunen och cirka 24 procent av tillgängliga platser

utanför kommunen. Platserna i privata vård- och omsorgsboenden kan även vara tillgängliga för andra kommuner.

Tabell. Antal platser inom vård- och omsorgsboende per inriktning och driftsform – december 2019

Region	Somatik och demens	Korttids-plats	Profilboende	Totalt
Västerort	1 026			1 151
varav egen regi /entreprenad	605	40	55	
varav privat LOV	421		30	
Innerstaden	1 912			2 033
varav egen regi /entreprenad	1409	49	72	
varav privat LOV	503		0	
Västra söderort	803			861
varav egen regi /entreprenad	459	12	46	
varav privat LOV	344		0	
Östra söderort	1 361			1 389
varav egen regi /entreprenad	749	19	0	
varav privat LOV	612		9	
Egen regi/entreprenad	3 222	120	173	3 515
Privat inom kommunen	1 880		39	1 919
Privat utom kommunen	1 660		383	2043
Staden totalt	6 762	120	595	7 477

Källa: Boendeplan 2021

Boendetider i vård- och omsorgsboende

Boendetiden är perioden, i antal månader, från att en person flyttar in på vård- och omsorgsboende till dess att personen flyttar ut eller avlider. Swecos statistik visar en stor spridning av boendetider, från några dagar upp till flera år. Boendetiderna är generellt längre inom demensboenden än inom somatisk inriktning. Medianboendetiden 2018 i ett boende med somatisk inriktning var 12 månader jämfört med nära 21 månader i ett boende med demensinriktning

Medianboendetid i antal månader per boendeform och slutår.

Slutår	VoB-somatisk	VoB-demens
2009	13,9	24,5
2010	12,4	23,5
2011	10,9	20,5
2012	12,6	23,6
2013	13,7	19,8
2014	12,0	20,7

2015	13,5	19,9
2016	10,3	20,0
2017	13,9	20,3
2018	12,0	20,9

Källa: Sweco 2019

Statistiken över åren visar att snittet för boendetiden minskat sedan mätningen startade år 2009 men att den i princip varit oförändrad de senaste fem åren för respektive inriktning.

Verksamhetsuppföljning 2019

Under 2019 genomfördes verksamhetsuppföljning i totalt 168 vård- och omsorgsboenden. Det sammantagna resultatet visade att verksamheterna överlag hade god strukturkvalitet och följsamhet till uppställda krav och därmed förutsättningar att bedriva en god och säker vård och omsorg. Det fanns dock två generella utvecklingsområdena som flera av verksamheterna behövde vidareutveckla:

- riskanalyser och egenkontroller med sammanfattade bedömning och analys av resultatet samt vidtagna åtgärder,
- dokumentation i enlighet med gällande lagkrav.

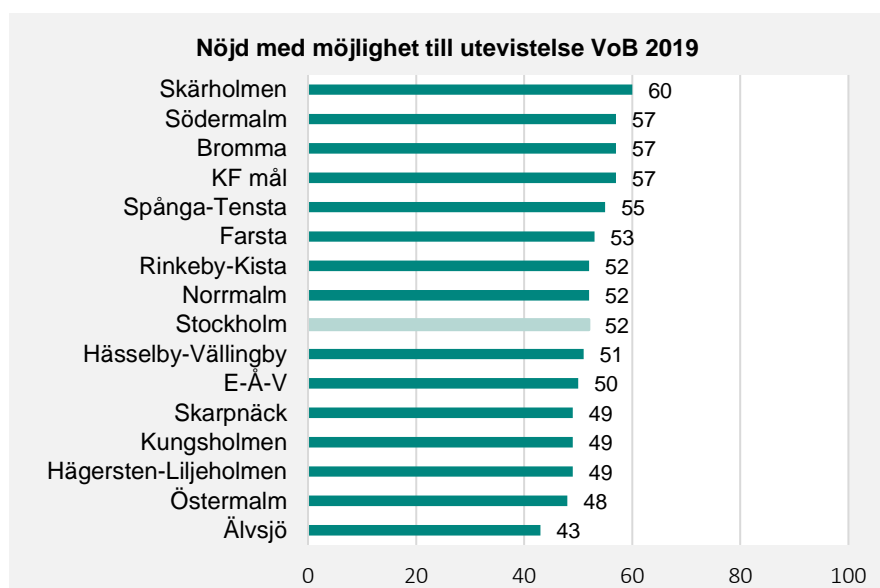
Kvalitetsobservationer 2019

Under 2019 genomfördes kvalitetsobservationer på stadens samtliga korttidsboenden. Det sammantagna resultatet visade att korttidsboendena oftast fungerade väl i syfte att erbjuda trygg och säker omsorg till personer med olika diagnoser och omfattande omvårdnadsbehov. Omvårdnadspersonalen var erfaren och engagerad och de hade nära samverkan med hälso- och sjukvårdspersonalen. En god omvårdnad genomsyrade arbetet både på demensenheter och somatiska enheter. Arbetet präglades dock av uppgiftsorientering och högt tempo på bekostnad av den enskildes meningsfulla tillvaro. Det erbjöds sällan aktiviteter eller social stimulans som var anpassade efter den varierande målgruppens förutsättningar och behov. De äldre var oftast nöjda med personalens bemötande men en del uttryckte att det var långtråkigt och vissa kände sig otrygga.

Brukarundersökning 2019

I årets brukarundersökning ses en liten positiv utveckling i frågan om maten smakar bra och en liten negativ utveckling i frågorna om trivsel med lägenheten, utevistelse samt känslan av trygghet på vård- och omsorgsboendet.

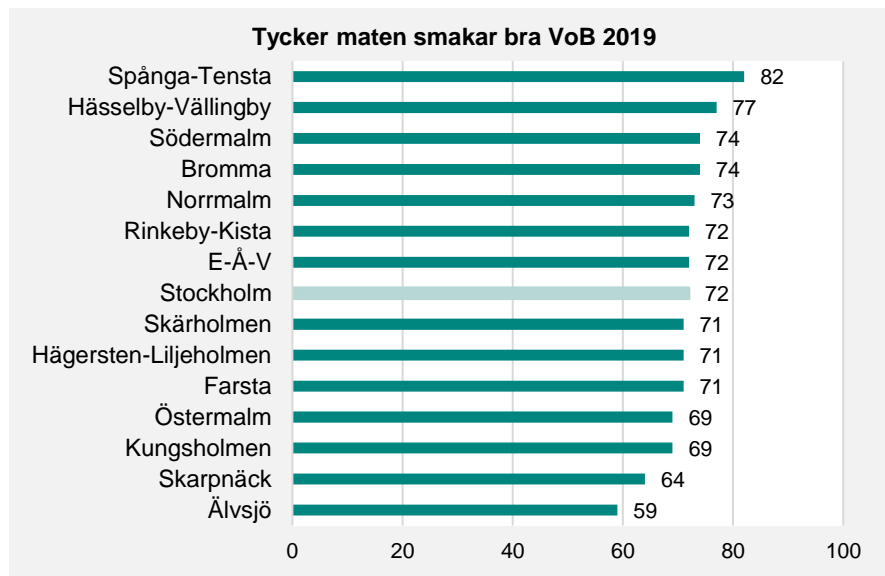
De som svarat själva är mer nöjda med möjligheten till utevistelse än annan svarande i den äldres ställe. Mäns nöjdhet med möjlighet till utevistelse har minskat mer än kvinnors de senaste tre åren. De som är yngre äldre är mindre nöjda med möjligheten till utevistelse än de som är 80 år och äldre. Precis som tidigare år är de som skattat sin hälsa som någorlunda eller dålig signifikant mindre nöjda med möjligheten till utevistelse än de som skattat sin hälsa som god.

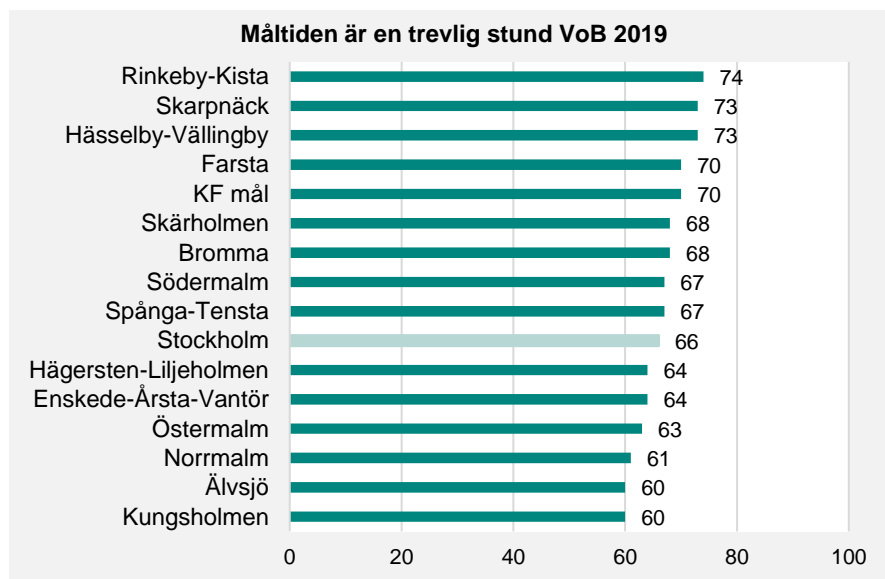
Nöjdheten med utevistelsen varierar mellan stadsdelsförvaltningarna med som högst 60 procentenheter och som lägst 43 procentenheter.

Resultatet på frågan om möjlighet till utevistelse från biståndshandläggarnas individuppföljning visar en högre nöjdhet, nära 65 procent av de tillfrågade (1 151 personer) uppgav att de får komma ut i den utsträckning de önskar. Troliga förklaringar till att resultaten skiljer kan vara att frågorna är något olika ställda (*Får du komma ut i den uträkning du önskar?* och *Är möjligheterna att komma utomhus bra eller dåliga?*) samt att det endast är de äldre själva som besvarar frågorna i biståndshandläggarens individuppföljning.

På frågorna om maten och måltidssituationen är resultaten något högre när någon annan svarat i den enskildes ställe än när den enskilde svarat själv. De privata utförarna har ett något bättre resultat än de kommunala. Det är inga skillnader i nöjdheten med maten mellan könen. Däremot är kvinnor något mer nöjda med måltidssituationen än män. De som är 80 år och äldre är mer nöjda med måltidssituationen än de som är yngre. De som skattat sin hälsa som god är signifikant mer nöjda med maten och måltidssituationen än de som skattat sin hälsa som någorlunda eller dålig.

Nöjdheten med maten varierar mellan stadsdelsförvaltningarna med som högst 82 procentenheter och som lägst 59 procentenheter.

Nöjdheten med måltidssituationen varierar mellan stadsdelsförvaltningarna med som högst 74 procentenheter och som lägst 60 procentenheter.

Precis som med frågan om möjlighet med utevistelse är de som svarat på biståndshandläggarnas kvalitetsuppföljning mer nöjda med maten och måltidssituationen än i Socialstyrelsens brukarundersökning. Nio av tio svarande (ca 1 300 svar) är nöjda med såväl maten som måltidssituationen.

Servicehus

Servicehus är benämningen på ett särskilt boende med viss gemensam service och gemensamma lokaler, där det finns närhet till personal och sjuksköterska dygnet runt. Servicehusets personal utför service- och omvårdnadsinsatser som den enskilde beviljas enligt separat biståndsbeslut om hemtjänst. I servicehus kan man, till skillnad från i ordinärt boende eller seniorboende, inte välja hemtjänstutförare. Servicehus ingår i stadens valfrihetssystem och den äldre kan välja vilket servicehus man vill flytta till. Biståndsbedömningen ska grunda sig på en helhetsbedömning av den enskildes omvårdnadsbehov där även hög ålder och otrygghet ska beaktas.

Volym

Enligt *Statistik om Stockholm* från oktober 2019 hade 956 personer beslut om servicehus, vilket är en minskning med 48 beslut i jämförelse med året innan. Under året förmedlades 694 erbjudanden (ej unika personer) om servicehuslägenheter, varav 201 personer tackade ja till anvisad lägenhet. Mellanskillnaden beror på att den enskilde tackat nej till erbjuden plats av olika orsaker.

I tabellen nedan redovisas antal beslut om servicehus per stadsdel i oktober 2019 och förändring mot föregående år. Andelen beslut baseras på förhållandet mellan antal beslut om servicehus i förhållande till samtliga beslut om hemtjänst, vård- och omsorgsboende, korttidsboende, servicehus och dagverksamhet inom respektive stadsdel.

Stadsdelsnämnd	Antal beslut servicehus	Förändring mot 2018	Andel beslut servicehus
Bromma	52	-8	3 %
Hässelby-Vällingby	86	8	5 %
Rinkeby-Kista	62	-4	8 %
Spånga-Tensta	84	-9	12 %
Kungsholmen	90	-2	6 %
Norrmalm	26	-1	2 %
Södermalm	149	1	5 %
Östermalm	32	-4	2 %
Hägersten-Liljeholmen	39	-4	2 %
Skärholmen	38	-3	4 %
Älvsjö	30	1	5 %
Enskede-Årsta-Vantör	214	-14	10 %
Farsta	36	-11	2 %
Skarpnäck	18	2	2 %
Staden totalt	956	-48	4 %

Källa: *Statistik om äldreomsorg Sweco. Mättnad oktober.*

Antal och andel beslut om servicehus skiljer mellan stadsdelarna. Högst andel beslut om servicehus hade Spånga-Tensta följt av Enskede-Årsta-Vantör. Stadens snitt för andel beslut om servicehus i förhållande till övriga insatsbeslut, var fyra procent under 2019.

Antal platser

År 2019 fanns det 13 servicehus med totalt 1 185 lägenheter. Samtliga servicehus drevs i kommunal regi och fanns inom stadens fyra regioner. Antalet servicehuslägenheter minskade med 65 lägenheter mot året innan i och med omstruktureringar till seniorboende. Det fanns en minskad efterfrågan av servicehus och 67 lägenheter stod tomma under december 2019.

Servicehus i staden, december 2019

	Servicehus	Lägenheter	Lediga lägenheter dec 2019
Västerort	3	334	13
Innerstaden	4	363	15
Västra söderort	3	188	13
Östra söderort	3	300	26
Staden totalt	13	1185	67

Källa: Boendeplan 2021

Boendetider inom servicehus

Boendetiderna i servicehus kan, i likhet med vård- och omsorgsboende, påverkas mycket av de äldres ålders- och könsstruktur.

Median- och medelboendetid i månader i servicehus och slutår

Slutår	Medianvärde	Medelvärde
2009	41,8	32,4
2010	41,5	36,4
2011	39,6	34,2
2012	39,5	32,5
2013	35,8	29,7
2014	33,1	27,3
2015	33,6	26,8
2016	29,9	22,0
2017	32,3	25,4
2018	36,8	29,9

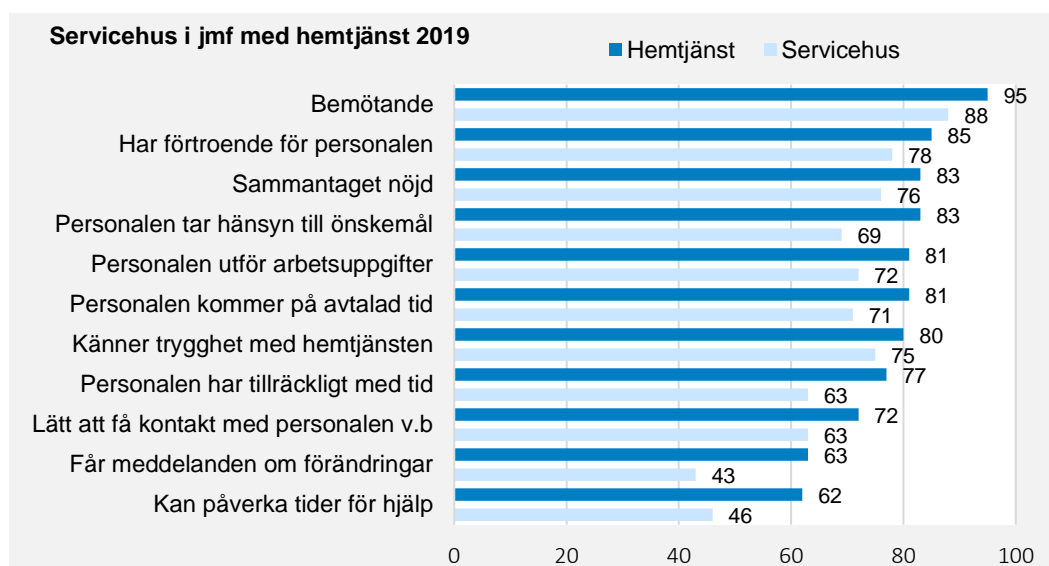
Källa: Sweco 2019

Under 2018 var medianboendetiden för en person som bor i servicehus närmare 37 månader, eller drygt tre år, vilket är en ökning efter ett antal års minskning.

Brukarundersökning 2019

Nöjdheten i årets undersökning har minskat något inom samtliga frågor undantaget sammantagen nöjdhet som ökat två procentenheter. Män är generellt något mer nöjda inom de flesta frågor. De svarande som skattat sin hälsa som någorlunda eller dålig är signifikant mindre nöjda inom alla frågor än de som skattat sin hälsa som god. Det skiljer exempelvis 25 procentenheter mellan svaren på frågan om den totala nöjdheten med servicehuset/hemtjänsten.

I tabellen som följer redovisas nöjdheten med hemtjänsten på servicehus i förhållande till hemtjänst i ordinärt boende.

Resultaten för hemtjänsten på servicehus är lägre inom alla frågor än för hemtjänsten i ordinärt boende. Det kan finnas flera orsaker till att nöjdheten skiljer. En förklaring kan vara att förväntningarna är högre när det gäller flexibiliteten av hjälp på servicehuset, när det i själva verket är samma förhållanden som i ordinärt boende. Det vill säga beslut om insatser inom en viss tidsram. Detta trots att servicehus klassas som särskilt boende.

Dagverksamhet

Dagverksamhet är en biståndsbedömd insats som ger social stimulans och aktivering till den som bor i ordinärt boende. Dagverksamhet finns både som social inriktning och för den som har en demensdiagnos och kan beviljas för att behålla psykiska och fysiska funktioner eller för att förebygga social isolering. För den som vårdar en närstående i hemmet kan dagverksamhet vara ett viktigt stöd i form av avlastning. Vid behov ingår även transporter till och från dagverksamheten.

Volym

Enligt Statistik om Stockholm från oktober 2019 hade 957 personer beslut om dagverksamhet, vilket var en liten minskning med tio beslut i jämförelse med året innan.

I tabellen nedan redovisas antal beslut om dagverksamhet per stadsdelsförvaltning i oktober 2019. Andelen beslut baseras på förhållandet mellan antal beslut om dagverksamhet i förhållande till samtliga beslut om hemtjänst, vård- och omsorgsboende, korttidsboende, servicehus och dagverksamhet inom respektive stadsdelsnämnd.

	Antal beslut dagverksamhet	Förändring mot 2018	Andel beslut dagverksamhet
Bromma	100	9	5 %
Hässelby-Vällingby	101	1	5 %
Rinkeby-Kista	20	1	2 %
Spånga-Tensta	38	8	5 %
Kungsholmen	82	14	5 %
Norrmalm	44	-26	3 %
Södermalm	192	9	6 %
Östermalm	70	-7	3 %
Hägersten-Liljeholmen	69	0	4 %
Skärholmen	33	0	3 %
Älvsjö	27	1	4 %
E-Å-V	67	-8	3 %
Farsta	73	-8	4 %
Skarpnäck	41	-4	4 %
Staden totalt	956	-10	4 %

Källa: Statistik om äldreomsorg Sweco. Mätmånad oktober.

Andel beslut om dagverksamhet skiljer inte nämnvärt mellan stadsdelarna. Av redovisningen framgår dock inte hur många dagar per vecka respektive person var beviljad. Rinkeby-Kista har lägst andel beslut i förhållande till andra insatsbeslut och Södermalm högst. Stadens snitt för andel beslut om dagverksamhet, i förhållande till övriga insatsbeslut, var fyra procent under 2019.

Antal utförare och platser

Under 2019 fanns det 30 dagverksamheter, varav 16 i kommunal regi, 7 i privat regi och 7 på entreprenad. Fyra av dagverksamheterna hade social inriktning, en profil med psykiatrisk inriktning och resterande demensinriktning.

Totalt fanns det 531 platser per dag inom staden, varav mellan 40-80 platser inom social dagverksamhet.

Under 2019 genomfördes verksamhetsuppföljning i totalt 19 dagverksamheter. Det sammantagna resultatet visade att verksamheterna överlag hade god följsamhet till uppställda krav. Ett generellt utvecklingsområde som identifierades var social dokumentation som cirka hälften av verksamheterna behövde vidareutveckla.

Kvalitetsobservationer 2019

Under 2019 genomfördes kvalitetsobservationer inom stadens samtliga dagverksamheter. Den sammantagna bedömningen var att dagverksamheterna generellt fungerade väldigt bra och gästerna uppskattade den omsorg de fick. Dagverksamheterna erbjöd ett varierat utbud av gruppaktiviteter, samtal och utevistelse men saknade ofta individuellt anpassade aktiviteter i mindre grupper utifrån gästernas varierande intressen och förutsättningar. Flertalet gäster uttryckte nöjdhet med dagverksamheten; de såg fram emot sin vistelse med god mat, aktiviteter och gemenskap med andra.

Vid kvalitetsobservationer inom sociala dagverksamheter konstaterades att dessa uteslutande fanns i innerstadsdelarna och att de allra flesta gästerna kom från den egna stadsdelsförvaltningen. Detta observandum väckte frågan om likställighet, om behovet av den sociala dagverksamheten är ojämnt fördelat i staden eller om behovet bedöms olika inom staden. En förklaring kan vara att behovet av social stimulans tillgodoses på annat sätt än genom dagverksamhet. I Rinkeby-Kista är det ingen äldre som beviljats social dagverksamhet men de har å andra sidan högst andel äldre med beslut om led-sagning av samtliga stadsdelsförvaltningar. I Rinkeby-Kista är också andelen äldre med daglig informell hjälp högst. Ingen äldre i Spånga-Tensta är heller beviljad social dagverksamhet men de har högst andel äldre på servicehus av samtliga stadsdelsförvaltningar, där sociala aktiviteter ingår i konceptet.

Brugarundersökning 2019

Årets resultat visar att de äldre fortsatt är väldigt nöjda med sin dagverksamhet. När det gäller helhetsomdömet, det vill säga det index som består av svar från de tre påståenden som ger ett sammanfattande omdöme ”Jag känner mig trygg i min dagverksamhet”, ”Jag är nöjd med min dagverksamhet” och ”Dagverksamheten är så som jag önskar att den ska vara” framgår att totalt 91 procent anser sig vara nöjda.

Stadsövergripande utvecklings- arbete under 2019

Utveckling av hemtjänst

Under året har arbetet med implementeringen av ramtiden fortgått. Äldreförvaltningens samlade bedömning är att det generellt sett har skett en mognad i de nya arbetsätten men att det finns ett behov av att öka följsamheten till anvisningarna hos både beställare och utförare. Detta är också något som äldreförvaltningens inspektörer noterat när de under året granskade hälften av stadens beställarenheter.

Smarta Lås inom hemtjänsten

Under året genomfördes en upphandling av ett digitalt nyckelsystem inom hemtjänsten som kommer underlätta nyckelhanteringen inom staden och vara till gagn för såväl de äldre som verksamheterna.

Mat och måltider

Under året har stadens mat- och måltidspolicy reviderats och E-tjänsten "Hållbar hälsa för seniorer" har utvecklats och färdigställts.

Nationella minoriteter

Under 2019 blev Stockholm, utöver för finska, även förvaltningsområde för samiska och meänkieli. Detta ger sverigefinnar, samer och tornedalingar särskilda rättigheter. Genom samråd med representanter för de nationella minoriteterna har arbetet pågått för att bygga upp de nya förvaltningsområdena. En informationsdag om rättigheterna samt med språk- och kulturfrämjande inslag anordnades för äldre sverigefinnar, samer och tornedalingar. Skriftligt material har översatts till samiska och meänkieli. Ekonomiskt bidrag har beviljats till föreningar som anordnar kulturella och språkfrämjande aktiviteter för nationella minoriteter.

Kompetensutveckling

Följande utbildningar för omvårdnadspersonal anordnades i staden under 2019.

Utbildning	Antal medarbetare
USK 1	19
USK 2	57
USK 3	44
USK 4	39
Totalt	159

Under 2019 har äldreförvaltningen anordnat utbildning för 159 personer i ordinarie vårdbiträdes- och undersköterskeutbildningar. Det

har varit färre ansökningar till påbyggnadsutbildning i år än föregående år. Detta beror troligtvis på att de som har tillräckliga kunskaper i svenska redan har gått utbildning. Efterfrågan på vårdbiträdesutbildning med stöd i svenska har varit något högre men inte särskilt markant.

En ettårig vårdbiträdesutbildning startade i mars med 41 deltagare, varav 35 medarbetare fullföljde den.

Under hösten anordnades två föreläsningar för sammanlagt 200 personer om bemötande vid demenssjukdom.

35 medarbetare utbildades till språkombud och 27 medarbetare utbildades till värdegrundsledare.

En webbaserad introduktionsutbildning för legitimerad personal togs fram under året.

Axplock av stadsdelsförvaltningarnas utvecklingsarbete under 2019

Bromma

Biståndshandläggarna har besökt de sju största utförare av hemtjänst. Syftet var att uppnå en ökad förståelse för varandras olika uppdrag i kedjan. Besöken har gett ökad förståelse och bättre kommunikation och rapportering.

Personalen på vård- och omsorgsboende har gjort egna observationer som medfört att förbättringar genomförts kring måltidssituationen. Åtgärder har varit att anpassa dukningen samt att göra måltiden till en social aktivitet. Dietisterna har medverkat med kunskaper och tips.

Enskede-Årsta-Vantör

Många äldre i stadsdelsområdet har besökt de öppna mötesplatserna. Satsningarna på balans, dans och träning har varit särskilt välbesökta. Besökarna har fått information om bland annat brottsförebyggande åtgärder och fallolyckor under två särskilda hälsoveckor.

Under hösten lanserades ProMat där äldre gemensamt promenerar till närliggande restaurang för lunch. Annonsering i lokaltidning har varit framgångsrikt för att locka nya besökare.

Farsta

Tre vård- och omsorgsboenden har under året slutfört demensutbildning och erhållit Svenskt demenscentrums diplom Stjärnmärkt.

Biståndsenheten har genomfört en brukarundersökning som visar positiva resultat för frågorna om den enskildes delaktighet och biståndsenhetens information, tillgänglighet och bemötande. Den enskilde vet hur man kommer i kontakt med ansvarig biståndshandläggare.

Hägersten-Liljeholmen

Äldreomsorgen arrangerade en månads kulturfestival med en mängd olika aktiviteter som riktade sig till såväl omsorgstagare i äldreomsorgens verksamheter som till alla seniorer inom stadsdelen.

Inom ramen för "Matlyftet" har gemensamma luncher arrangerats på två öppna mötesplatser vilket har varit uppskattat bland besökarna.

Hässelby-Vällingby

Satsning på kompetensutveckling inom demens har gjorts på demensavdelningarna på förvaltningens vård- och omsorgsboende. Omvårdnadspersonal, ledning och administration har genomfört en Silviahems-certifiering.

Ett utvecklingsarbete har genomförts i beställarverksamheten i syfte att säkerställa att genomförandeplanerna överensstämmer med beställd insats. Nya rutiner och processer för hanteringen av genomförandeplaner har tagits fram vilket även har gett positiv effekt på antal inkomna genomförandeplaner.

Kungsholmen

Beställarenheten med Tryggt mottagande har blivit Stjärnmärkt i demensomsorg. Utbildningen har bland annat lett till att Tryggt mottagande har tagit fram en checklista för att lättare identifiera den enskildes specifika behov.

Äldrekuratorerna har initierat och startat upp en samtalsgrupp för anhöriga vars partner nyligen har flyttat till vård- och omsorgsboende. Syftet med gruppen är att stödja anhöriga i den nya situationen, informera samt ge möjlighet för erfarenhetsutbyte. En utvärdering visar att samtalsgruppen varit uppskattad av deltagarna.

Norrmalm

Beställarenheten äldreomsorg fick hedersomnämning i kvalitetsutmärkelsen. Detta för att med ett aktivt medarbetarskap, utöver det vanliga, ha skapat ett konstruktivt och framgångsrikt utvecklingsarbete.

Den kommunala hemtjänsten har aktivt arbetat för att förbättra personalkontinuiteten genom att exempelvis arbeta i områdesgrupper. Arbetet har gett goda resultat och målet om upplevd trygghet har dessutom nåtts.

Rinkeby-Kista

Ett målinriktat utvecklingsarbete på förvaltningens vård- och omsorgsboende har gett goda resultat i årets brukarenkät. 91 procent (+18) är nöjda med sitt boende och 80 procent (+33) är nöjda med mat och måltidssituationen.

Hemtjänsten har inlett ett utvecklingsarbete för ökad kontinuitet och trygghet genom indelning i tre grupper. För ökad kvalitet får nya kunder tätare uppföljande besök där de får möjlighet att ställa frågor och framföra synpunkter på den hjälp som utförs. Besöken har mottagits positivt av nya kunder.

Skarpnäck

Förvaltningen har hållit hälsodagar på temat mat i syfte att ge möjlighet till social samvaro, kunskap om bra mat och enkel matlagning. Aktiviteterna utvecklas i dialog med de äldre och arbete fortsätter med fokus på fysisk aktivitet med en ökning i antal deltagare som följd.

Hemtjänsten har genomfört en organisationsförändring för ett mer närvarande ledarskap som ger förutsättningar till högre effektivitet, förbättrad arbetsmiljö och ekonomisk balans i verksamheten. Hemtjänsten uppvisar fortsatt goda resultat i individuppföljningen vilket är samstämmigt med resultaten från årets brukarundersökning.

Skärholmen

Förvaltningen arrangerade en Äldrefestival som pågick under fem dagar och besöktes av ca 500 äldre personer. Detta för att skapa ökad möjlighet för möten och nytt socialt umgänge för de äldre inom stadsdelen. Detta har resulterat i att antal besökare på förvaltningens öppna verksamheter har ökat.

Inom ramen för projektet ”Matlyftet” arrangerade Skärholmens hemtjänst luncher för äldre en gång per vecka i tio veckor i både Skärholmen och Bredäng. Även ledsagning till och från lunchlokalen erbjöds. De äldre upplevde satsningen som mycket positiv.

Förvaltningens aktivitetscenter har bjudit in till träffar med fokus på matlagning och gemensam lunch. Fyra grupper har vid tre tillfällen träffats och tillagat en lättare lunch tillsammans.

Förvaltningens beställarenhet och hemtjänst är nu Silviahems-certifierade. Därmed har all personal inom Skärholmens äldreomsorg genomgått demensutbildning och erhållit certifiering.

Spånga-Tensta

Beställarenheten har genom kollegial granskning arbetat för att säkerställa att handlägningsprocessen håller hög kvalitet enligt gällande lagstiftning. Utifrån resultaten från granskningarna har utvecklings och förbättringsarbete genomförts som gett avsedd effekt.

På träffpunkterna har studiecirkel erbjudits om nutrition och lättlagade måltider. Enklare rätter har tillagats och intagits gemensamt.

Varje torsdag har det varit soppluncher som varit välbesökta och fångat nya besökare till träffpunkterna. Även kulturkvällar och festligheter vid högtider har arrangerats.

Södermalm

Beställarenheten har fyra biståndshandläggare som arbetar med äldre som har psykisk ohälsa. Dessa har färre antal ärenden för att ha mer tid för de äldre och samverkan kring dem. 43 medarbetare har också fått kompetensutveckling inom psykisk ohälsa för att kunna stötta och guida målgruppen.

Omsorgspersonal och hälso- och sjukvårdspersonal har fått utbildning i Durewallmetoden, en lågaffektiv och konfliktdämpande metod att bemöta personer med utåtagerande beteenden. Syftet med metoden är att förebygga att en utåtagerande situation uppstår genom bemötande, kroppsspråk, tal och ton.

Förvaltningen har rekryterat en kock/utbildare som tillsammans med förvaltningens dietist hållit utbildningar för ca 90 medarbetare på vård- och omsorgsboenden. Kock och dietist har även tagit fram matsedlar för huvudmål och mellanmål för vård- och omsorgsboenden utifrån livsmedelsverkets näringsrekommendationer för äldre.

Inom den öppna verksamheten har ”Matlag” anordnats för besökare.

Älvsjö

De öppna träffpunkterna har utökat det kulturella utbudet efter deltagarnas önskemål. Ett gott exempel är de populära pubkvällarna med musik som har lockat nya deltagare. Även föreläsning om bra mat för seniorer har erbjudits och deltagarna fick själva laga lunch och mellanmål.

Förvaltningen har infört ett planeringssystem för hemtjänstinsatser på servicehus för att även kunna mäta personalkontinuiteten inom servicehuset.

Östermalm

Äldreomsorgsavdelningen har genomfört en organisationsförändring under året i syfte att få ett mer nära och tillgängligt ledarskap. Nivån biträdande enhetschef har tagits bort och antalet enheter har istället blivit fler. Antalet medarbetare per chef har därigenom minskats och chefsuppdragets mandat och befogenheter har tydliggjorts.

En särskild Seniordag med information och aktiviteter anordnades på en öppen verksamhet. Medverkade gjorde bland annat anhörigkonsulent, polisen och olika föreningar.

Östermalms hemtjänst har under året uppnått Stjärnmärkning genom Svenskt demenscentrums utbildningsmodell.